

Fredrik Falck.

Stockholm, tryckt hos P. Palmquists Aktiebolag. 1905.

N:o 2.

Jåula-manon 1905.

Wuohestas jakte.

Låffåmus Samita påta akti manon pasatis-mano räjest kitta wuoratjis-mano radjai.
Därt nummerin lä 16 piele. Hadde: 50 öre jakte åutäst. Ärväta nummera hadde lä 10 öre.

Jåula=laulotis.

O, taw härlofis,
aiwe salofis
jåulapafew
tall' pasotip!
Kristus lä påtam,
wäraltaw tjåutam.
Uwoheh, ja, awoheh,
o kristafis!

O, taw härlofis,
aiwe salofis
jåulapafew
tall' pasotip!
Rapas lä alme.
Ängela njalme
kåttjo talle: Uwoheh,
o kristafis!

(Laulotuuvva få: "O, du härliga, o, du saliga, glädjebringande juletid!")

Tat stuorra jáulatjuoukas.

Åå pako sjattai ädtjen, kå Jupmela Parne, riekatam Utjest iekewiſt, sjattai Almatja-parnen, riekatam neita Mariaſt, puollai tat stuorra jáulatjuoukas. Tat kätjotuwiva ſatnes tjuoukaſin, tan tieti atte tat tjuoukaſit kaikait almatjit, ja tat kätjotuwiva stuorra tjuoukaſin, taina kå kappatjaka hietnikah ja jutarah kalkih wantarit tan tjuoukaſa ſinne. Tat manatj, kuttii riecati Bethlehemin, lä tat ſatnes ja stuorra tjuoukas, kän tieti mi ain ädtjop paſotit jáulaw ja thakkitit ietjame jáulakintalit.

Dan mana kudnen ja muitolwassan mi paſotip tav kristaſatj tjäggälwaso awwoſamnus paſew.

Jäulapeiwe stuorra tjuoukas wadda stuorra awow. Tat hadjít jaktotiswuota ja watnajako ſjeunjetaw ja thakkiti åta tåiwoſu fuddari waimoita. Nåkte tat sjadda, tav tådjat kuoros wal tat, kuttii ietj lä wantartam ſjeunjetin, wani atte lului tietam, kåne ſu kåino näffa. Åå ſunji ſu tåiwotis wuoken tjuoukas padjani evangeliumin, te sän aitsakäti ietjas wataw, ja taſa wil tsakkani tåiwo ſu waimo ſinne. Ja mate tjielkaput tat tjuoukas paiti ſu ſielo ſiſa, tate jallapun sjattai ſu ietjas wantartim ja tate watasabbon ſu wuoke, walla ſu åutân sjattai tjuoukasabbon, kå sän tan tjuoukaſin alki wuonet ja tåbtåt rieketſärtokwuota peiwev, mi li padjanam ſalokwuotaina ietjas ſöji wuolen. Åå almatj nån ädtjo wuonet tjuoukaſaw Jupmela tjuoukaſa ſinne, te sän matta hiewetit Jupmela ſalokwuotaw ja awwoſit Jupmeliſt, ietjas Låneſtidjest; te sjadda räkta jáula-awwo, jutte almatj lä ädtjom takkar wattaltakait, mai åutåſt sän matta waimoſt awwoſit. Ja tat awwo sjadda stuorapun ja rainasabbon, kå almatj ädtjo ängeli ja aileſi kum laulot Jupmela hiewetusaw. Tat stuorra ja tjielkaſit filte tjuoukas tjuoukaſit ſutto ja jampema ſjeunjes ſluoktoit ja tjäggä fuddarit ſu pirra, kuttii jaula: "Månn låw wäralta tjuoukas; tat, kuttii mu tjuowwo, sän i kalkah ſjeunjetin wantartit, ainat sän kalka atnet iellema tjuoukaſaw". Su lunne lä firatimme tjuoltem-karte wuoslos kaikotum, jutarah ja hietnikah läh lånestum jämma armoſt ja hiewetih Israela Jupmelaw. Awwo lä stuora te kå tjuoppam-aiken, jala kå hallahah juoketuwihi, kå almatj lä ädtjom tuostot manaw Jesuſaw ietjas Låneſtidjen ſuttoſt, jampemijst

ja tuopmost, te almatj laulo waimo halost: "Munji lä suotas
wuorpe pätam, ja, akta arpe, mäsa män puorist likow".

Tat jtuorra jäulatjuoukas hadjit sutto nietaw ja
tieddemaw. Tat äpme lä wašjam, kaika lä ätäjin sjaddam.

Nåte swakah ja ålki riže läh tjuoukitum. Ð läh mike ierit-tuob-
mim taita, kutilh läh Kristus Jesuša finne. Ðus tâiwotiswuota
sjenjet li kassak ja åmetäpto kuoddalim ja laka tuopmoh ila lâš-
jâtah, te sjattai tjuoukas tate tjappepun ja fridjawiota laka farro-
timme wuolest ja åmetäpto rafe tate tiurasabbon. Salok li tat
pâddâ, kâ sutto rigge tjåutetuwai ja suddo-nåte katjai åmetäptost

ja waimoſt ierit. De ſjattai rafe ja ſiettoſwuota ſieloi. Wuoi, man åutos lä tat, få ſwainalatjwuota ſwakah tjuoukituwih ja ſwainas lä ſuowas. Dan pirra laulo ſalma-tjalle: "Kå Härra åtäjift tſiegti Sionaw, te mi lime te få niekon. De tiewai mia njalme mädjoſimmeſt ja mia njuowtjaw awoſt; talloī hietnikah jaulin: Härra lä taſkam ſtuorra åmit ſiaina. Ja, Härra lä taſkam ſtuorra åmit miaina; tantleti mi läp awon."

Jäula ſtuorra awwo-åpme. "Midji lä riekatam manna, parne lä midji wattetumi." "Nåu ietſi Jupmel wäraltaw, att sän ålkoswatti ietjas aina-riekatam Parnev." Aina-riekatam Parne lä nappo Jupmela ſtuorra jäula-wattaltakka midji. Tat manna, kuttii lä midji riekatam, kätjotuwwa Immanuel, Jupmel miaina. Mi tat manna lä, tat wuoſetuwa kaik tſielkaſammust ſu namaift, maife ſärt aktak tietet åwtaw ſu åutos parkoift. Mia Låneſtidje lä Jupmela Siona riewtes känäkis. Åtnama känäkaſah pajasanetuwwih ietjas rikaift, walla i läh nåu Siona känäkaſa kautoi. Sän kuodda härrauotas ietjas ålki nanne. Tåppe tän ja man tħakkāhin, jus mäi allas jakkin ſu nala, ja sän kuodda miaw ja aktan miaina mia ſtuorra märrähit ja kiertamit. Kå sän laiti ietjas manait åutoſlakai, te sän lä tat, kuttii ratew tieta, maffar iffenis watai mi pātaluluime. Sän lä kaikwiekjes Jupmel, Tapmokis, kuttii matta warjalit ja pälöstallat ietjas harkes manait, Ultje, kuttii iekewen aikai atna märrähaw ietjas manai pirra, ja Rafe-aiwe, kän rikan iekewe rafe kalka årrot. Käika tat ſjadda mia ſtuorra awwon, få mi talle waſt ådtjop jäulaw pajotit. Waipe mia waimoh lulun tiewwat awoſt ja manai lakai fitet ja hiewetit kaika åutäſt, maw Jupmel lä taſkam mia åutäſt, ja ai tan åutäſt, maw sän ſitta ja kalka taſkat miaina.

Swerje flagga.

Talle lä Swerje wäst ådtjon ruoptot ietjas tuolla flaggaw jala lippjow, mangel kå Buona märka lä waltetum ierit taste. Swerje alek jala latte flagga ietjas wifkis ruosjaina lä tålen mannam Swerje almoka äutån mäddde kudnelatj tårro-måffin. Kå tat mainos känäkis Gustaf 2 Adolf tårvi Dyfklantan Lutheruça läro pielest, talloi kuoddin swänfskalattjah tav alek ja wifkis flaggaw ietjaşa tårrofuowa äutån. Kånnne ifkenis amas rikai almatjhä wuoinin tav alek linew ietjas wifkis ruosjaina, tåppe si muitin tav muottafist tiewas, walla tjappa lantaw Nuortan.

Jä talle lipjjo tat flagga Stockholmä slätta padjel ja åbbå mia lanta padjel, känne ifkenis swänfskalattjah wiessoh, kutih iettsh ietjaşa aiteklantaw.

Kå mi wuoinep ietjame tålotj kudnetum flaggaw lipjjomin ietjame häimai padjel, te mi muitep ietjame aiteki ja kofoliswuotaft evangeliomalatj lärrvoi, känäkasjai ja aiteklantai. Mi muitep sia jakow Jupmela nala wuostai-mannami aiki sinne ja kålte si tåiwoon wiekew nietast. Mi tietep, atte sia tåiwo i läh skapmoi pätam.

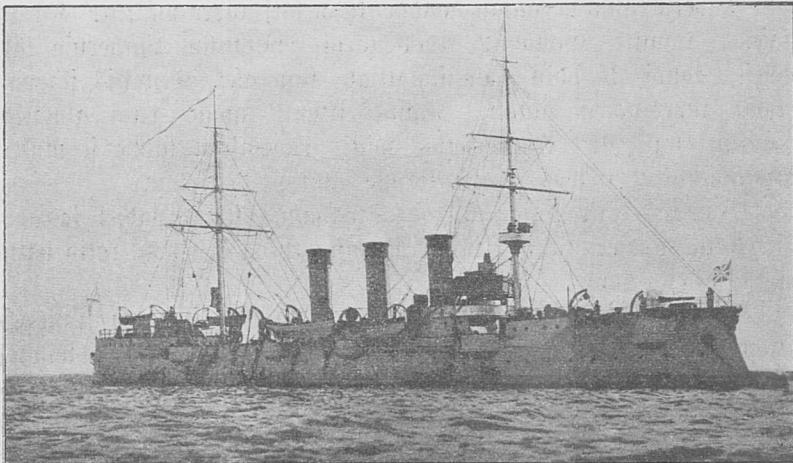
Midji kalka tat alek ja wifkis flagga hållat sämma kieresh-wuota pirra mia riekatim-lantai ja mia känäkasjai; tat kalka muitajattet miaw taste, atte mi ai mattep tårvostallat ietjame aiteki Jupmela nala, talloi ai, jus lässis ja hjuunjis aikeh pätalulum.

Mi wuoinep ietjame alek ja wifkis flagga färjait jala painoit alme alek laptän ja pääwatja kållen. Mi wuoinep tait painoit tjelka spiegelin ja ätnama wifkis rajin. Kånnne ifkenis mi waddsep, mattep mi ådtjot muitolwahaw ietjame iettshelis riekatim-lantast.

Kudnetum läkis tan tieti mia alek ja wifkis swänfskalatj flagga!

Karjeli tårro Japanina.

Mia radna rika lulne, Karjela rika, kannen änap kā aktä tjuote ja witta lāke nan miljona almatjah wiesjoh, lä kukkanen kättjalam stuoretit ietjas famow mälkatin lulne amas almoiki kaštan Asian. Ja tan sinne lä tat stuorra rika atnam taakar wuorpew, atte kutat äže åbbå ätnamist kusso tasa. Autetaditit ietjaşa famow Asian läh karjelah taakkam ruoutewädjaw åbbå europalatj Karjela rika tjata ja

Aktä karjeli tårro-hawsaist.

åbbå nuortatj Asia jala Sibiria tjata fitta Stuorra Oceana jala mära radjai lulne. Tat ruoutewädja lä tuhan mila kukkan.

Älna änapuw läh karjelah waltam Asia lantast ja tah almoikah, kutih wiesjoh tappé, läh pallam karjeli stuorra famost.

Walla tappé mälkatin lulne kaunoi tauk aktä almoik, mi karveti ietjas arret karjelit waltemist wil änap lantait ietjaşa wuollai. Tat si Japana almoik. Danalmoka länkkö lä wittalänkk miljona. Tah japanalattjah wiesjoh muttem stuorra suolloi nanne Stuorra Oceanan jala märan Asia lulotj katten. Si läh ain hietnikah, walla si läh tauk mangemus aiki lärranam ållo ätnakaw kristakis almoikist. Taina kā japanalattjah atnih stuornas ja mutta kā wiesjomiuoken ja iettish ietjaşa

aiteklantaw padjel kaika, läh si mattam lasetit ietjaşa famow ätnafit. Si hajatin allasija tårro-hawsait ja si harjitin ietjaşa tårro-ålmait.

Ja te si wimak tadjatin, atte si ledjin karwahah alket tårow taina stuorra Karjela rikaina, mi i lam lässjet mattam jakket, atte tat unna Japan kalkai tuostot arret siaw stuoretimmeest ietjaşa famow lusle-lantain.

9 peiven februari- jala kuowa-manon 1904 alfti tårro ja japanalattjah mattin talaka tässjxitit muttemit karjeli tårro-hawsait. Karjelah stuorastallin ja jakfin, atte lului alke tässjxitit Japana rikaw. Walla talloj pästöt jakfin. Japanalattjah widnijin aktat

Karjelah ja japanalattjah tåron.

pirkäst ietjaşa jaloswuota ja puorre harjanimme paktö. Karjeli tårro-fuowah wiertijin patarit japanalattjai åutäst. Wimak tan jake wuostas peiven wiertijin karjelah waddet japanalattjaita nanoš fästnikaw, Port Arthuraw, man åutäst mäddde tusana japanalattj tårro-ålmah jaloslakai ledjin waddam ietjaşa häkkaw.

Sisngepun lanta sinne tjäggin karjelah wäst stuorra tårro-fuowait, walla japanalattjah mannin tanne ai sia wuosti.

Wuostas wäffon mars- jala njuktja-manon tårotuwai taikkar tårro, man wäralt marjo i lässjet åutål läh wuoinam. Kietjaw tjuote tusana tårro-ålmah kåbbak pielen åipon tav tårow. Tat sjattai tan åpmme käjjär-stata Mukdena kuoran Mandschuria lantan.

Kå karjelah akev, stuorap ja unne pårvin, widnituwwin taist jalos japanalattjaist, te si wimak radjin Europast åbbå tåkew tårro-hawšaiſt Japani, wai si tan pakto falkin mattet naggit japanalattjait ruoptot. Karjeli tårro-hawšah ledjin juo påtam Japana lafka ja aikor mannat tan aina fästniki, maw karjelah atuin aimon Stuorra Oceana katten. Walla japanalatj tårro-hawšah latin karjeli hawšait Korea tjälmen. Muttemit taiste si waltin, muttemit jis wuotjin mära tjeeknalashai. Mådde tušana karjelatj sàwva-ålmah wuodjon tjeeknalashai ietjasa hawšai kum ja mådde tušana ietjatah waltetuwwin fankan japanalattjaist. Tat sjattai maj- jala mormes-mano mange-kietjen.

Kåikes katten tjuodtjon harmat stuorra tårro-fuowah wuostalakoi. Kålmålakk mila kukkan tjuodtjon karjelatj ja japanalatj tårro-fuowah karwasin tårroi. Åbbå wäralt wuorti stuorra paloina åta tjierketis tårrow, man sinne tjuote tušana tårro-ålmah falkin kättetuwwat jala farjituwwat. Walla tat palsemis tårro aretuwai.

Presidenta Roosevelt luja Amerikan pätin sattak-ålmah Karjela rikast ja Japaniſt ratotalatjat rafe pirra. 29 peiveni augusti- jala pärke-manon sàpatin rafe pirra ja te lä tat alvos tårro näkkäm.

Karjelah wiertijin waddet Japani lakkew tat stuorra suolost Sakhalinast ja wuolset ierit Koreaſt ja Mandchuriaſt.

Tat stuorra ja alvos tårro, mi lä årrom pielle-nub jakew, lä nappo näkkäm. Tat lä sjaddam kåbbak rikai harmat tiurasin ja åbbå wäralt wierti awotallat rafe padjel.

Tåro alvoswuota ja tat sieltes ätna waiwe ja nieta, maw tat atna faronis, i mateh paſoi kum jaulatuwwat. I läh nuokes, atte almatjah kättetuwwih ja farjituwwih, massih kietait ja juolkit tårro-ſſaljön ja atte si waipih ja nälköh tåron. Wierti ai muitet tait pårrafit, kuinait ja manait, mah tjåkkähih piepmo taka tušan höjos tåpin. Tåro pukta nietaw ja katnjalit ja waiwew padjel miere.

Walla tat tårro, mi talle lä näkkäm, lä ai wuusetam wäralti, atte ai takkar almoč, mi i läh nâu ila stuorak, matta jaloswuota ja puorre harjitimme pakto ja puolle kiereswuota pakto aiteklantai warjalit ietjas lantaw ja taşa wil widnit takkar wassjolattja padjel, kän pirra wäralt lä jakkam, atte sän i mateh widnitallat.

Wuona kānākasa warrotakah samita. Wuona samejunte Tjärrinkädjän jala Bodö statan li Wuona sami pieleſt ja tai swänskalatj sami pieleſt, kutilj jättih Wuotnai, radjam puorastattem=telegrammaw. Tan åutåſt lä Wuona åtā kānākis fitam tai pakoī ſum: "Waimo wuotoſt awon tu puorastattem=warrotakait same=almoka pieleſt anow mān, atte tān tuotſoh ja ſjettoſis aiken ſarnoh samita drottika ja mu waimolatj ſitolwaſaw ja warrotakait. Same=almoka puorre lä munno waimo ſinne. Håkon."

Laka-åppes åutåſ-ålmai swänskalatj samita Wuonan. Kānākis lä 1906 jake åutåſt piedjam Luleju lanshärра tuokai 2,300 kruno palkan laka-åppes åutåſ-ålmai Wuonan swänskalatj samita. Sia talatj åutåſ-ålmai lä Karl Skaar Tromſa statan.

Same-junte Norrbottenin jakēn 1906. Luleju lanshärра lä mierretam, atte talatj same-junte J. Hultin, Watjerin, kalka årrot same-junte pätte jake ai.

Wuoraswuota wiekke same-ſkäuliki. Kānākis lä mierretam, atte same-ſkäulik Urjapluowe tjäggälwasan Lars Månszon kalka, mangel kā lä ſkäulik-ammatiſt häitam, färt jake ådtjot 150 kruno wiekken Samen-ätnama firkopietnikift.

Karasawwona åtā firko wigituwai wuostas ailekin jäula-manon. Daw takai biskop Bergqvist, kuttli li pätam tåffo Lulejuſt mādde ietja härrai ſum. Tat åtā firko lä makſam 40,000 kruno.

Karasawwona sameh läh talle ådtjom neures jakew. Tjuoke lä warka färtan sajen. Tan tieti si läh atnom, atte si kalkih ådtjot jättet Suoma-lantai, länne lä puorre kuotom, ja ärrot tanne kita radjai. Talle lä karra puorko jättet tåkko. Jus räinah sätih pätet Suoma-lantai, te walta länfska juokke läkat räinaw. I ain altaf tieteh, sittihkus suopmelattjah mietetit tasa, atte sameh ådtjoh jättet tåkko. Aremotiswuota lului kalle, jus äh luluh mietetit.

Wästerbottena sameh läh tan tjawtjan atnam puorre wuorpew pättsoi kautoi. Talle si läh pätam wooslos tuoddarist ja läh woobtam ätna pättsoit puorre haddai. Hierki åutäst si läh ådtjom 35 jala 40 kruso ja watjami åutäst 15 jala 20 kruso jala wil änapuw. Altamin läh. Mätten sajen lä tjuoke.

Puorre pako.

"Dân läh mi fieres unna nijon, ja im män tieteh, kakte män luluw pierkit tu taka." Nåu jaulai sän itietist, kå tjuottjoi räita mannat parkofis. Nijon sjattai nåu awon, atte wajaltutti parkow ja waiwew ja alki laulot, kå si reitimin fära maw tåpe sinne, ja sän lauloi nåu tjauka, atte su kranna kulai taw ja sän ai alki laulot. Taw laulomaw kulai kalmat ja sän ai laulokäti. Te awwo manai waimost waimoi kuoros tan tieti, atte älmai si jaulam unna puorre pakow ietjas nijonj.

Wänakis pakoh läh te kå smawwa ängelah. Rajah tait åksos! Wänakis pako matta juokatit taw sjounjis palswaw, mi muttin tjuodtjo almatja waimo pirra, ja radjat peiwepaitemaw tan sjä. Wänakis puorastatem matta kadjot sjelow kuoktaftallamist. Wänakis mäddjosim matta sakartit katnjalaw tjalmest. Si läh smawwa ängelah. Rajah tait åksos!

Jus tärno lä takkam puorre parkow, te jaulah, atte tat lä puorakit takatum! Dat kalka arwošmättet su ain wil takkat nån. Jus härra lä sarnetam puorre prädikow, te tän mielast matah jaulat sunji tav. Ð sän taste kalkah stuorraſin ſjaddat. Aleh wiorteh, taſa kå tu iedne lä pätam kruoptai, kitet su tan åutåſt, maw sän lä tunji takkam. Jaulah sunji tav talle, kå sän ain wiesſo!

Mannes lä läſep jaulat puorre pakow wiesſoita kå jämefita?

Wänakis pakoh äh läſsek ſtataw takah, ainat si läh te kå Noaka tuvwo-läddde; si kalkih mäddot ruoptot, kå ieket-påddå lä pätam, oliva-laſtina njalmen.

Talen ja talle.

Jupmel lä pikotam ietjas Jesuſ Kriſtuſa pakto. Su kieres-
wiota naggi su taſa. Sän ſitai, atte "kaikah almatjah kalkin
kadjoſit ja pätet ſatneswiota tåbtåmi". Sän ſitai kadjoſt kalkit
almatjít päſtojupmel-teunaſtimme ja ſutto ſeunjetiſt. Jesuſ tieti
tav, ja kå sän kalkai ſratit ietjas åpatiſålmaift, watti sän ſidji
tav kåttjomaw: "Mannit ålkos ja takkit kalkit almokit åpatiſ-
ålman, kastatattin ſiaw Ätje ja Parne ja Ailes Wuinganaſa nam-
mai ja åpatattin ſiaw anetit kalka, maw män läw tidji kåttjom".
Ja åpatiſålmaſt mannin ålkos piejatit wäraltaw Jesuſa famo wiol-
lai, tålwotit almatjít su luſa, kuttit lä käino, ſatneswiota ja ielleſ.

Mäddde tjuote mila lä tat lantast, känne Jesuſ wiesſoi, tieki
mia aiteklantai, ja mäddde almokah tuoston kristalatjwiotaw, åutål
kå kuttik muiči tav, atte ajsmes ålmah Nuorta lantain tarpahin
åppat libbokiswiotaw. Jesuſ Kriſtuſiſt. Käktse tjuote jaké ledjin
wasjam Kriſtuſa räkatimmeſt, kå wiostas åpatiſålmai nån kå mi-
ſionära päti Swerji. Ja wil kalkse tjuote jaké wasſin, åutål kå
kristalatjwiota tjuoukas alli tjuoukat warit kalkan, Samen-ätnamin.
Dan aiken, kå katolikalaſtjakko li ratimin mia lanta finne,
ittji takatuwah ätnaſ Samen-ätnama wuoingalatj aufai. Muttem
jäpmelati kuina, kän namma li Margareta ja kuttit li kristaladtjan
ſjaddam, ſitai, atte su almoſ kalkai lärrat tåbdåt ietjas Låneſtidjew,
ja wuolki tan jaken 1389 Malmö statai, känne drottñik Margare-
reta talle li årromin. Sän hälai drottñikina ſami wuoingalatj

nieta pirra, ja drottning läpeti ietjas wiekew, walla få sän wicketi tanlakai, atte sän pajai tjället firjat samita latina fiela milte, maw ittji altaf sapme tadjateh, te pätte tafta pinna auke, waiko firji finne ledjin mäddde fättjoma heitet päästojupmelsteunaftimmew. Sän fätfjoi ai ärkebisopaw Uppsalan takfat juvita sami auken, walla ittji mike takatuwah.

Tan aiken ledjin varka kaikah sameh hietnikah. Katolskalatj prästai parkost sami kastan ittji pätteh ietja få atte sameh piedjin akt-kälmäsatjwuota, neita Marja ja sames ailesi käwält ietjasa käbtai nala. Jetjan atnin si ietjasa tålotj päästojupmelit. Si pašotin peiwew ja wärrotin sunji wielkis päätsjoi, wai sän lului waddet fidji puorre mielkefjew. Si pašotin manow, ja sakastuwiva, atte ainasammust kudnetin jaulamanow, maw fättjon Ankalan. Få sän wuoinkäti, te kuinah idtjin tuostah pätinet ja ålmah idtjin åttjoh tjuollat jala takfat maitek, maste stuime fjattai. Ðus tat fjattai, te si wiertijin wärrotit manoi. Si atnin ai muttem päästojupmelaw, kän namma li Ðor, kuttu jutsai almen ja fätti ietjas wietjerina swikolit, kütih sia jako milte ledjin warin ja jaurin. Si pašotin seitit ja saiwait. Takkarist kaunoi ätna. Färtä sapme ani ietjas seitit ja saiwait.

Seite li muttem kierke jala stuokke. Muttin tat kierke li juttoja muotok, walla taiwai tat li ieme kierke jala stuokke, maw si piedjin sames ware nala jala jaure kuorrai, man finne prukojin kuolisit piutet. Seite wuollai ja pirra si piedjin ruodnis kuosha-åwsit ja kiesen ruodnis lastait, ja paſepeiven jala få olisko li fjaddam, räkkälin si tan äutän ja wärrotin.

Saiwai pirra läw män kullam, atte tah läh fjaddam näute. Wuostas almatjah anika mäddde manait; muttemah ledjin karwotum ja muttemah puoddsjöfah. Te pätin sames pale kuosseh sunno lusa. Te sái skamohika puoddsjös manai äutäst ja tjiekaika tait. Te alka kuosjist jaulai, atte, tan tieti atte sái tjiekaika tait manait sia tjalmi äutäst, te si ai kalkin årrot tjiekatum sunno ietjaska tjalmi äutäst, ja näute saiwah fjaddin. Taiſt manaisit fjattai wuoinkois almos, kuttu wiesoi warin, ani päätsjoi, päätnafit, piuti kuolisit ja ietja juttoſit. Tai kum takai sapme littow. Sän ietj kalkai teunahit saiwait ja wärrotit fidji, ja te wuorti saiwait, atte tah kalkin waddet sunji likkow päätsjoi kum ja piutema finne, warjalit su häkkaw ja näu wil. Mi tadjatip, atte tat li kienes adjakah, mah idtjin watteh tjatſew.

Dai jupmeli sítot pikotuwai náitest, kuttí átsáti tav ietjas fábta paktó. Kálte tat sjattai, tan pirra fákast muttem tálotj härra náute: "Kå si sítih tietet, käja kalkih wärrotit, Tori, Stuorjunkari wai Päiwai, te sjadda tat náute: Kå si läh tjatnam tav slittoraw, maw si sítih wärrotit, ietjasa käte tuokai, te si waltih kuolkaw slittora tjiépetist ja tjatnih tav taftkar weike-suormasa pirra, maw atnih käbtan. Kå náite tšapma fábta wietjerina, mannih suormash fábta pirra, ja kå tat suormas, man pirra kuolka lä tjanatum, påta Stuorjunkara, Tora jala Peiwe käwå nala, te sán kanok ike mateh kufepui påtet, äutál kå wörro lăpetuwowa tan jupmeli, kän käwå nala suormas lä kanokam." Si tåiwon, atte ii tan fábta paktó mattin tietet, mi sjattai ietja sítai finne, jala falkaikus likko wai olifto påtet, ja tåiwon, atte si mattin talkot tautait, wahakaw taftkar almatjita ja äloita ja haddotit wassjolat-tjaw ja náu wil.

Tálotj sameh wiertijin ai pallat staloist ja swikoliist. - Dai kaftan li akta, kuttí kätjotuwwa äpparin; tat li kättetum mama wuoinganis. Setj mán kulliw attjak, atte muttem ålmái li wie-kam taftkari äutäst, náu atte sán peisti ietjas warreswuotaw. Åtma tarrolattjah ai jaftih, atte taftkar wuoinganah fäunojih. Tålen jaftkin sameh, atte sia náiteh atnin änap famow tai wuoinganah padjel kå kristalatj härra. Náute huptsaftuwwa tálotj aikest: Muttem härra, kuttí kätjotuwai "Härr-Per" sítai jámes pale fatotit taftkar äpparaw, kuttí li årromin Silbojåkå kirkokäino nanne, walla äppar kaftoi su karwoit, ittji tauk su härra-kappow. Wimak påti muttem wuoras sapme su wäffai. Sán latakjuoita, ja te äppar kaftoi, ja kuoros wal kunah jala kappaah patjin juste.

Kå sameh ledjin tjadjanimme taftkar wuoingalatj sjeunjeta sime, te mi mattep tadzjatit, atte si idtjin tieteh ätnakaw ietja åmi harrai, jutte wäraltalatj tietem lä mia lanta finne tjuowowm kristalatjwuotaw. Mådde wiesjon ai neureslakai. Kå si pasotin taftkar jupmelist, te li tiettelis, atte tjärmå ja nipe taiwai falkai ijaddat tuopmarin sia kaftan. Pärkalah wuolep lantäst, kuttih äfesterin saina ja taiwai piettin sian, idtjin sitah, atte si falkin äpatuwwat, jutte pallin, atte sameh talloi falkin wuonet pärkali päätkiswuotaw.

Jus kafta-aiken tåssje wal pinna li taftatum sami wuoingalatj puorren, te ietja wuoke wuoinoi påtet reformationa paktó. Gustaf Wasa, mia aiteklanta tjåute, kuttí törjoti Swerjew 1523

—1560, sitai tjåutet samit ai sia wuwingalatj waiwest. Sân rajai munkait Wadstenast sarnetadtijit samita ja kâtjoi, atte sameh kalkin fastatuwwat ja åpatuwat, walla kâ prästah idtjin ain tädjateh same kielaw idtjinkie wiesoh Samen-ätnamin, ainat kuoros wal wuorjai mannin tanne, te pinna auké pâti sia parkost.

Gustaf 1:aşa parne Karl 9:at, tan parne Gustaf 2:e Adolf ja su neita Kristina anjitih sami stuorra titoliswuotaw tan åutât, maw si taffin sami puorren. Karl 9:at alkî. Juo 1599 jaulai sän, atte färta lappmarkan kalkai alka kirko kaunat, ja sän kâtjoi ietjas suntit hieretit pârkali neures wiesomwuokewo Samen-ätnamin. Kâ sameh Tuornoja lappmarka sinne idtjin aimoteh tsieggit taw kirko, mi kalkai tsieggituwwat Karasawona kuoran, västeti kânakis, atte sän ietj kalkai tsieggit taw. Sân kuoros wal pakati siaw wissjalit mannat kulatxit Jupmela pakow ja ädtjot åsew sakramentaft. Sân pajai tsieggit kirkoit Lyckelen, Arwidssjauren, Talwatajan ja Tuornosin. Su sitota milte kalkin sameh pâtet kirkoi Tomasvässjo-aiken mawsatxit skatew, anatxit markanaw ja kulatxit Jupmela pakow. Si kalkin årrot tanne Kintalmässjo radjai ja härra kalkai sarnetit sidji juokke nubbe peiwe. Si kalkin väst kirkoi pâtet Marjapeiwen ja årrot tanne kâtje jala nielje läke nan peiwe, kâ sammalakai kalkai sarnetuwat. Tah prästah, kutih idtjin sitah wiesjot Samen-ätnamin, kalkin piejatuwwat ammatist ierit. Idtjin tauk ain kaunoh kirjeh same kielä milte.

Kâkte Samenätnama wuoke li tai tjuowwo târjotidji aiken, läkätuwwa muttem kirje sinne Hernösanda Konistoriumist, mi lä tjaletum tan jaken 1686 ja mi kauno Arjapluowe kirkon: "Kânakis Gustaf 2 Adolf pajai sispliedjat skâulaaw Ume samen-ätnamin tan jaken 1631 (Lyckele sinne). Täste lä tan mangel pâtam sâmes nuorra ålmah, kutih läh sarnetim-ammataw ädtjom jala ietjan läh pâtam tjappa tietemi ietjasa kristalatjwuota sinne ja ain wiesjoh ietjasa almofa kassan."

Drottnik Kristina tjuowoi ietjas atje ja adja eksämpelaw. Kâ tat kirje, man pirra hälliw, tjaletuwai, li wuoke taffar: "Ume atna talle muttem riekatam samew skâula-tjuottjotidjen ja härran, kän namma lä Olaus Stefani Graan, kutti wiesjö ållo puorakit. Sân atna ai ietjas wuolen muttem komministeraw, kutti lä sopme sän ai, kutih talle sarnetepa ietjasa iedne-kiela milte. Sämmalakai atna Arjapluowe puorre tarrolatj pastoraw, walla sän wiesjö akev ietjas tjåggâlwasa kassan. Nåu ai Silbojakk atna ietjas

wuoras härraw, Erik Karl Swensaw, kutt i talle atna parnes ietjas kuoran, ja sän lä riekatam tuon sajen ja hålla tjielka same. Luleju ja Tuornosa sinne läh ai härrah, muttemah sameh, muttemah tarrolattjah. Kå tat si årnitum, wiertijin si järkälit sames kirjat same fiellai, mah mattin teunahit almoka pajasiieggi. Ja tan tieti atte tan kielo sinne lä stuorap reutatis sierra samenätnami kaskan kå ietjan pruko årrot, nån atte Ume sapme i tädjateh Luleju samew ja wil neureput Tuornosa samew, kanne suoma fiella lä säkatam same kielo sija, tan tieti i mateh akta järkälum katekejast ja ietja kirjist anetuivwat kalkaita samita. Tan tieti alkı prosta Tuornosa sinne M. Johannes Torneus ietjas samita taikat sapmelatj ketafirjew, mi truffituwai Stockholman 1648 ja talle (1686) anetuivwa tappe. Su eksämpelaw tjuwoi prosta Pitama sinne M. Graan ja taikai abbiskirjew ja katekejaw katjalwasai ja waftatajai kum same kielo milte Silbojåkå ja Arwidsjoure samita. Mangemusat takai Ume samenätnama härra Olaus Graan katekejow ietjas kultalidjita."

Tan aike rajest lä same wuingga latj wuoke äne änaput puorranam. Talle kaunojih Samenätnamin kuokte låk akta kirko ja kuokte låke nan kapella, walla tat i läh kuoros wal same aukai, jutte talle läh änamus wiesatah Samenätnama sinne tarrolattjah. Mådde prästa parkih same puorrari sarnetimme ja åpatimme pakto. Sameh läh ådtjom mådde skäulait, ja kårne si äh mateh wuolset häimaft skäulai, tanne skäula-åpatidje pôta sia luja ja åpat kåten. Sames kirjeh läh ai järkälum sia fiellai. Tauf kauno ain ila pinna same kirjeh. Sia wiesomwuoke lä ai taikam, atte parko sia kaskan i läh kuoddam nån ätna sjattow. Kå si jättih rajest sadjai, ådtjoh si kuoros wal wuorjai kullat Jupmela pakow. Tat skäula, mi jätta sia kum, i mateh ätnakaw taikat, kå tat wierti anetuivwat kåten ja åpatidje i mateh årrot färtä sajen änap kå kallekatj walkow. Tan tieti atnin sameh kükker sames hietnikalatj tapit ja pasotin seitit ja saiwait, waiko si kastatimme pakto ledjin pajaswaltetur kristalatj tjåggålwasä sija. Talle tän ih mateh kaunat pâsto jupmeli teunaftimmew Samenätnamin, jus tän kuoros wal åtsäh kåwåit ja seitit, walla jus tän åtsåtah almatiji waimoit, te tän kalle taiwai kaunah taw, mi i läh puorak. Tanne tän marjo kaunah haneswuotaw, stuoreswuotaw, pahas usjolmasait, wassjew ja sfiekeswuotaw. Ja tah pahas tapeh läh akta pahas pâsto jupmelaht kå tuoh tålotj seitih ja saiwah.

Walla ätna sameh läh ai pätam satnes tjuoukaši ja wiesjoh Jupmela ja almatji åutân nâu kâ kristakis almatjah kalkih wieshot. Tan åutäst mi kalkap kitet Jupmelaw, kuttî lä wieketam samit ierit sia tålotj hjeunjetist ja tålwom siaw puorre käino nala. Waipe kaikah sameh ja kaikah almoskah lulu wantartit tan käino nanne!

Same kruopta lä taiwai kuoltolakka jala ätno.

Kuolton 13 peiwen kalko-manon färari Råstotuoddarin Kara-jawwona suoknan samekuina Anna Larsdotter Tomma, 36 ja ke vuoras. Sån li tärno L. Simma lunne ja kalkai mannat räinait kättjat tuoddarin, kâ kuolto häkkat pâti su padjeli. Päna wal ruoptot pâti, walla itti jän ietj.

Läkew jaké tan åutäl häkkâni su attje ai tuoddarin.

Läkämus Samita

ålkos-wattetuwwa kutta pale färtan talven ja kalka ånekislakai tietetit taw, mi lä sjaddam mia aitek-lantan ja ietja sain. Taja wil tat kalka hållat Samen-ätnama mäkki pirra, kâlte sameh wiesjoh ja kâlte sia wiesjom ja parko lulu mattet puoremuslakai åutanit. Tat awiha sitta ai hållat Jupmela pakow ja supthastit tålotj almatji pirra ja ietja åmi pirra, mait lä auké läkkât.

Tuostotuwwis tat mia awiha puorre wiljoina ja puktis tat åwtäkärtasatjwuotanis puoristjiunjatusaw ja awow Samen-ätnama kâtita ja tåpita.

Ålkos-wadde.